

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Մարտգահաւան Խորհուրդ

Presidential Council of the Republic of Western Armenia

**LE DECRET RUSSE SUR L'ARMENIE TURQUE
(29.12.1917)**

Pétrograd, le 11 janvier 1918

Le décret officiel suivant a été publié aujourd'hui :

Le Conseil des Commissaires du Peuple déclare au peuple arménien que le Gouvernement des ouvriers et paysans de Russie soutien le droit des Arméniens de l'Arménie turque occupée par la Russie, de fixer librement leur état y compris même leur indépendance. Le Conseil des Commissaires admet que la réalisation de ce droit est possible uniquement en établissant une série de garanties préalables absolument nécessaires au référendum du peuple arménien.

Le Conseil des Commissaires reconnaît comme garanties partielles les conditions suivantes :

Article Ier : Evacuation de l'Arménie turque par les troupes russes et formation immédiate d'une armée de milice nationale arménienne dans le but de garantir la sécurité personnelle et matérielle des habitants de l'Arménie turque.

Article II : Retour en Arménie turque, sans aucun obstacle, des fugitifs arméniens ainsi que des émigrants arméniens dispersés dans différents pays.

Article III : Retour en Arménie turque sans aucun obstacle, des Arméniens expulsés par la force pendant la guerre par les autorités turques dans l'intérieur de la Turquie. Le Conseil des Commissaires insistera sur cette condition lors des pourparlers de paix avec les délégués turcs.

Article IV : Formation d'un gouvernement provisoire arménien en Arménie turque sous la forme d'un Conseil de Députés du peuple arménien élus sur une base démocratique. Stephan Chahoumian nommé Commissaire Extraordinaire provisoire pour affaires du Caucase donnera toute son assistance aux habitants de l'Arménie turque pour la réalisation des articles II et III ainsi que pour former une Commission mixte afin de fixer la date et les moyens d'évacuation des troupes russes conformément à l'article premier.

Les frontières géographiques de l'Arménie turque seront fixées par les représentants du peuple arménien élus démocratiquement d'accord avec les habitants musulmans et autres des provinces limitrophes contestés et avec le Commissaire Chahoumian.

Декрет о "Турецкой Армении" **29 декабря 1917 г. (11 января 1918 г.)**

Совет Народных Комиссаров объявляет армянскому народу, что Рабочее и Крестьянское правительство России поддерживает право армян оккупированной Россией "Турецкой Армении" на свободное самоопределение вплоть до полной независимости.

Совет Народных Комиссаров считает, что осуществление этого права возможно лишь при условии ряда предварительных гарантий, абсолютно необходимых для свободного референдума армянского народа.

Таковыми гарантиями Совет Народных Комиссаров считает:

1) Вывод войск из пределов "Турецкой Армении" и немедленное образование армянской народной милиции в целях обеспечения личной и имущественной безопасности жителей "Турецкой Армении".

2) Беспрепятственное возвращение беженцев-армян, а также эмигрантов-армян, рассеянных в различных странах, в пределы "Турецкой Армении".

3) Беспрепятственное возвращение в пределы "Турецкой Армении" насильственно выселенных во время войны турецкими властями в глубь Турции армян, на чем Совет Народных Комиссаров будет настаивать при мирных переговорах с турецкими властями.

4) Образование Временного народного правления "Турецкой Армении" в виде Совета депутатов армянского народа, избранного на демократических началах.

Чрезвычайному временному комиссару по делам Кавказа Степану Шаумяну поручается оказать населению "Турецкой Армении" всяческое содействие в деле осуществления пунктов 2-го и 4-го, а также приступить к созданию смешанной комиссии для установления срока и способа вывода войск из пределов "Турецкой Армении" (пункт 1).

Примечание. Географические границы "Турецкой Армении" определяются демократически избранными представителями армянского народа по соглашению с демократически избранными представителями смежных спорных (мусульманских и иных) округов совместно с чрезвычайным временным комиссаром по делам Кавказа.

Председатель Совета Народных Комиссаров

В. Ульянов (Ленин).

Народный комиссар по делам национальностей

И. Джугашвили (Сталин).

Управляющий делами Правительства Бонч-Бруевич.

Секретарь Совета Н. Горбунов.

**Թուրքահայաստանի դեկրետը
29 Դեկտեմբեր 1917թ. (11 հունվարի 1918թ.)**

Թուրքահայաստանի (Արեւմտյան Հայաստանի) ինքնորոշման իրավունքի մինչեւ անկախության ճանաչման վերաբերյալ հայտարարությունը (ռուսական խորհրդային հանրապետության աշխատավորական ժողովրդի իրավունքների համագումար, Ժողկոմխորհի որոշում, հոդված 3, կետ 2) եւ 1918թ. հունվարի 11-ին Ռուսաստանի Ժողկոմխորհի Թուրքահայաստանի (Արեւմտյան Հայաստան) մասին հրապարակած դեկրետը,

Ստորեւ ներկայացնում ենք 1918թ. հունվարի 11 -ին Պետրոգրադում հրապարակված դեկրետը.

«Ռուսաստանը հռչակում է Հայաստանի ինքնավարությունը Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը հայտնում է հայ ժողովրդին, որ Ռուսաստանի բանվորագյուղացիական կառավարությունը պաշտպանում է Ռուսաստանի կողմից գրավված Թուրքահայաստանի հայերի իրավունքը՝ ազատորեն ինքնորոշվելու, ներառյալ նույնիսկ նրանց անկախության իրավունքը:

Կոմիսարների Խորհուրդն ընդունում է, որ այս իրավունքի իրականացումը հնարավոր է միայն մի շարք նախնական երաշխիքների հաստատմամբ, որոնք միանգամայն անհրաժեշտ են հայ ժողովրդի հանրաքվեի համար: Կոմիսարների Խորհուրդը որպէս մասնակի երաշխիքներ է ճանաչում հետեւյալ պայմանները.

Հոդված Ա. Թուրքահայաստանից ռուսական զորքերի դուրսբերում եւ անհապաղ հայ ազգային միլիցիայի բանակի ստեղծում՝ Թուրքահայաստանի բնակիչների անձնական եւ նյութական անվտանգությունն ապահովելու նպատակով:

Հոդված Բ. Հայ փախստականների, ինչպէս նաեւ տարբեր երկրներում սփռված հայ գաղթականների՝ անխոչընդոտ վերադարձը Թուրքահայաստան:

Հոդված Գ. Պատերազմի ժամանակ թուրքական իշխանությունների կողմից Թուրքիայի ներսում բռնի կերպով աքսորած հայերի՝ անխոչընդոտ վերադարձը Թուրքահայաստան: ...Կոմիսարների Խորհուրդը կպնդի այս պայմանը թուրք պատվիրակների հետ բանակցությունների ընթացքում:

Հոդված Դ. - Թուրքահայաստանում Ժամանակավոր կառավարության կազմավորում՝ հայ ժողովրդի պատգամավորների խորհրդի ձեւով. պատգամավորները կընտրվեն ժողովրդավարության սկզբունքով:

Ստեփան Շահումյանը, նշանակվելով Կովկասի գործերով ժամանակավոր արտակարգ կոմիսար, ամենայն օժանդակություն կցուցաբերի Թուրքահայաստանի հայ բնակիչներին՝ Բ եւ Գ հոդվածների իրականացման համար, ինչպէս նաեւ ձեւավորելու համար Խառը հանձնաժողով՝ ռուսական զորքերի դուրսբերման օրը եւ միջոցները որոշելու նպատակով՝ համաձայն հոդված Ա-ի:

Թուրքահայաստանի աշխարհագրական սահմանները կորոշվեն հայ ժողովրդի՝ ժողովրդավարական ճանապարհով ընտրված ներկայացուցիչների կողմից՝ հարեւան վիճելի շրջանների մահմեդական եւ այլ բնակիչների եւ կոմիսար Շահումյանի հետ»:

---

stat.gov.wa@haybachdban.org